

Criminal law Research
A Biannual Journal
Vol . 16, No.1, Spring & Summer 2025(Serial 31)

**Separation of "Crime" and "Infringement" in the Offense of Smuggling of Goods
and Currency: Basics, Criteria and Results**

1. Omid Rostami Ghazani,

Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Science, Ahl al-Bayt
International University, Tehran, Iran (o.rostamighazani@gmail.com)

Submit Date:2024/07/06

Accept Date:2025/03/10

Abstract:

In Article 44 of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency, the legislator has separated the cases of crime and infringement of smuggling from each other. Apparently, in this law, the legislator sought to adopt the strategy of decriminalization. In this article, the adoption strategy of the legislator has been critically examined by descriptive-analytical method. The separation made between crimes and infringements is not acceptable due to the rules governing them. As a result, in the current situation, what is prescribed in the law as the infringement of smuggling, is actually criminal behavior that is under the jurisdiction of the administrative authorities. As a result, in the current situation, what is prescribed in the law as the infringement of smuggling, is actually criminal behavior that is under the jurisdiction of the administrative authorities. Accordingly, the legislator has no other choice. If it insists on a strict-differential penal policy, it is suggested that all Smuggling cases be referred to the judicial authorities, but if it wants to truly utilize the potential of the decriminalization strategy, it must provide a trial process and responses commensurate with the smuggling infringements under the jurisdiction of the branches of the Government's Penalties Organization.

Key Words: *Offense, Infringement, Crime, Decriminalization, Diversion, Smuggling of Goods and Currency*

1. Introduction

The smuggling of goods and currency has a long history, and its emergence can be traced back to the formation of governments and the establishment of regulations for the import and export of goods. On one hand, the extensive economic, social, cultural, and political damages caused by the smuggling of goods and currency, and on the other hand, the specific criminological characteristics of this offense, have led legislators to adopt a differentiated criminal policy regarding this offense. One important aspect of this policy is the adoption of diversion, resulting in the jurisdiction over smuggling cases being assigned to administrative authorities. This marks the starting point for distinguishing between infringement and crime in the context of smuggling.

By examining the regulations related to the smuggling of goods and currency, it can be inferred that granting jurisdiction to administrative authorities and refraining from criminal prosecution in cases of smuggling has always been a consideration for legislators. This was initially envisioned in a limited manner in early regulations, but over time and through legal developments, the scope of administrative authorities' jurisdiction has expanded. In Article 44 of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency, the legislator distinguishes between infringement and crime in smuggling, utilizing the capacity of administrative authorities while seemingly attempting to employ the concept of decriminalization.

2. Methodology

This article uses a descriptive-analytical method to examine the distinction between infringement and crime in smuggling.

3. Results and Discussion

Today, infringement is recognized as a type of offense in contrast to crime. In recent decades, with the emergence of critical approaches to criminal law, the principle of minimalism in criminal law has been proposed as one of the strategies of criminal policy in various countries. Based on this principle, criminal law intervenes only as a last resort and in cases where other criminal policy responses are ineffective or insufficient. This strategy necessitates the existence of alternative responses to criminal penalties, among which the use of administrative responses can be one. This has led to the formation of administrative criminal law. Administrative criminal law can serve as a buffer zone between permissible behaviors and those subject to criminal labels, providing a platform for expanding the strategy of infringement labeling as an alternative to criminalization. Drawing from the aforementioned strategies, the legislator, in Article 44 of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency, has distinguished between infringement and crime in smuggling.

In the past, infringement was primarily used to refer to the violation of professional or group rules, implying the breach of a rule by an individual due to their membership in a specific group within society. In this sense, individuals are obligated to adhere to certain norms not as citizens of society but as members of a particular group, and the violation of these norms may be considered an infringement. However, in a broader and modern sense, infringement refers to prohibited behavior that falls between crimes and permissible acts, unrelated to an individual's membership in a specific group.

One of the significant issues in distinguishing between infringement and crime is the criterion for their differentiation. One approach is to consider criminalization and infringement labeling as purely normative, meaning that the legislator may, based on their discretion, classify an offense as either a crime or an infringement. In this approach, the legislator's authority is the sole criterion, and the correctness or incorrectness of the legislator's decision cannot be questioned. Depending on whether the legislator assigns the enforcement of penalties to judicial or administrative authorities, the two are distinguished. Another approach is to discuss the rationale behind criminalization and infringement labeling, allowing for an evaluation of the legislator's decision to distinguish between crime and infringement. Based on criteria such as the "nature of the behavior," "extent of harm caused by the behavior," "type and severity of penalties," and "legal consequences of the offense," the distinction between crime and infringement can be made.

In Article 44 of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency, the legislator has classified smuggling into five categories as crimes, while other cases are considered infringements. Accordingly, "organized smuggling," "professional smuggling," "smuggling of prohibited goods," "smuggling requiring imprisonment," and "smuggling requiring dismissal from public service" are

considered crimes, and their prosecution falls under the jurisdiction of the General and Revolutionary Prosecutor's Office and the Revolutionary Court. Other smuggling cases are considered infringements.

4. Conclusions

With the enactment of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency in 2013, the legislator explicitly distinguished between crime and infringement in smuggling for the first time. The adoption of this strategy is rooted, on one hand, in supralegal regulations and, on the other hand, in the principles of minimalism in criminal law and the use of alternatives to criminal penalties. Although the legislator, in Article 44 of the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency, has distinguished between crime and infringement based on certain criteria, this distinction faces fundamental challenges. Upon reflection, the legal provisions and consequences governing instances of crime and infringement in smuggling are largely similar, with no significant or fundamental differences between the two. Therefore, the strategy adopted in the Law of Combat against Smuggling of Goods and Currency is more aligned with diversion than decriminalization, emphasizing the withdrawal of jurisdiction from judicial authorities in favor of administrative ones.

5. Selection of References

- Ashouri, Ali Asghar (Supervisor) (2020), "Smuggling of Goods and Currency", 1st Edition, Tehran, Judiciary Research Institute, Judiciary Publications Center. (In Persian)
- Ebrahimi, Shahram and Mostafa Danesh (2019), "Procedural and substantive Analysis of the anti-smuggling of goods and currency", Biannual Journal of Criminal Law and Criminology Studies, No. 2, pp. 281–309. doi: 10.22059/jqclcs.2020.273953.1380. (In Persian)
- Ejtehadi, Seyed Abdolmajid (2017), "Criminalization in the Field of Smuggling of Goods and Currency: Foundations and Manifestations", PhD Thesis in Criminal Law and Criminology, Shahid Beheshti University. (In Persian)
- Farid, Mahnaz (2021), "Foundations and Effects of Distinguishing Crime from Administrative Violation: A Comparative Study of the Legal Systems of Iran and France", PhD Thesis in Public Law, Allameh Tabataba'i University. (In Persian)
- Hosseini, Seyed Hossein and Zahra Ahmadi (2016), "Anticompetitive Procedures Crime or Offence? (Explanation of a New Approach in Criminal System of Iran)", Journal of Criminal Law and Criminology Research, No. 8, pp. 109–130. (In Persian)

Citation:

Rostami Ghazani, O. (2025), "Separation of "Crime" and "Infringement" in the Offense of Smuggling of Goods and Currency: Basics, Criteria and Results", **Criminal Law Research**, 16(31), pp. 53-67. DOI: 10.22124/jol.2025.27890.2489

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

انجمن ایرانی حقوق جزا

نشریه علمی

پژوهشنامه حقوق کیفری

سال شانزدهم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۴۰۴، پیاپی ۳۱

صفحات مقاله: ۵۳-۶۷

دانشگاه گیلان

مقاله پژوهشی

تفکیک «جرم» و «تخلف» در بزه قاچاق کالا و ارز: مبانی، ضوابط و آثار

۱- امید رستمی غازانی*

استادیار گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه بین المللی اهل بیت (ع)، تهران، ایران.

✉ o.rostamighazani@gmail.com

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۴/۱۶	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰

چکیده:

قانون‌گذار در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اقدام به تفکیک موارد جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر نموده است و رسیدگی به جرایم را در صلاحیت دادگاه انقلاب و رسیدگی به تخلفات را در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی قرار داده است. قانون‌گذار در این قانون به ظاهر دنبال اتخاذ راهبرد جرم‌زدایی بوده است. در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی انتقادی راهبرد جرم‌زدایی اتخاذی قانون‌گذار پرداخته شده است. هرچند قانون‌گذار در ماده ۴۴ با ضوابطی در صدد تبیین مرز جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر بوده است، لکن تفکیک صورت گرفته از جهت احکام و آثار حاکم بر این دو قابل پذیرش نیست. چرا که آنچه که در شرایط فعلی تحت عنوان تخلف قاچاق در قانون پیش‌بینی شده است، در واقع رفتارهای مجرمانه‌ای است که در صلاحیت مراجع اداری قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: تخلف، جرم، قضازدایی، جرم‌زدایی، قاچاق کالا و ارز.

مقدمه

بزه قاچاق^۱ پیشینه‌ای طولانی دارد و تاریخ پیدایش آن را می‌توان هم‌زمان با تشکیل حکومت‌ها و برقراری مقررات برای معاملات و ورود و خروج کالاها دانست. (Souri, 1980: 3) در واقع از زمانی که دولت‌ها در جهت کسب درآمد برای تأمین بخشی از هزینه‌های خود، اقدام به وضع مقررات بر تجارت خارجی نموده‌اند، همواره اشخاصی در صدد نپرداختن این وجوه هستند و در نتیجه بزه قاچاق نیز وجود داشته است و تا زمانی که محدودیت‌های قانونی برای ورود و خروج کالا در کشوری وجود داشته باشد، پدیده قاچاق کالا هم از آثار آن است. (Saki, 2002: 32)

توجه به آسیب‌های گسترده اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ناشی از بزه قاچاق کالا و ارز از یک‌سو (Seif, 2008: 81 - 116) و ویژگی‌های خاص جرم‌شناختی این بزه (و از جمله طبقه‌بندی آن در زمره جرایم اقتصادی^۲ و جرایم بدون بزه‌دیده مستقیم^۳) از دیگرسو، سبب اتخاذ سیاست کیفری افتراقی توسط قانون‌گذار در مواجهه با این پدیده شده است. (Pakneiat, 2019; Khalili Paji & Ahmadi, 2023; Rostami Ghazani, 2024) یکی از ابعاد مهم این سیاست کیفری افتراقی اتخاذ سیاست قضازدایی^۴ و در نتیجه پیش‌بینی صلاحیت رسیدگی به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز در مراجع اداری (و نه قضایی) است و نقطه آغاز موضوع تفکیک «تخلف» و «جرم» در بزه قاچاق نیز از همین جا آغاز می‌شود.

با بررسی مقررات مربوط به قاچاق کالا و ارز چنین استنباط می‌گردد، که اعطای اختیار رسیدگی به مراجع اداری و انصراف از تعقیب کیفری در مورد بزه قاچاق همواره مد نظر مقنن بوده است. این امر در مقررات نخستین بصورت محدود پیش‌بینی شده بود، ولی در گذر زمان و در طی تحولات قانونی، بر دامنه صلاحیت مراجع اداری افزوده شد. (Aghazadeh, 2005: 40 & 41) در ماده ۲ قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴، قانون‌گذار صلاحیت رسیدگی به همه پرونده‌های قاچاق را به «اداره‌های مأمور وصول درآمدهای دولت» و «سازمان‌های شاکی» اعطاء نمود و در ادامه در ماده ۴ ضمن پیش‌بینی امکان رسیدگی به پرونده‌های قاچاق در مراجع قضایی، در صورت تطویل رسیدگی امکان انصراف از رسیدگی در مراجع قضایی و در مقابل امکان رسیدگی در شعب سازمان تعزیرات حکومتی را (به عنوان مرجع اداری) پیش‌بینی نمود. در این قانون برای شعب تعزیرات حکومتی صلاحیت ثانوی (و البته در موارد استثنایی صلاحیت اولیه) پیش‌بینی شده بود. البته باید توجه داشت که این قانون مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام بود و پیش‌بینی سازوکارهای رسیدگی برخلاف قانون اساسی را چه بسا بتوان در قالب اختیارات و صلاحیت‌های مجمع توجیه نمود. تا این مرحله از قانون‌گذاری رویکرد قانون‌گذار بهره‌گیری از ظرفیت‌های نهاد «قضازدایی» بود و لکن در ادامه قانون‌گذار در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز سال ۱۳۹۲ با تفکیک «تخلف» و «جرم» قاچاق از یکدیگر، ضمن بهره‌گیری از ظرفیت مراجع اداری، به ظاهر سعی بر بهره‌گیری از ظرفیت نهاد «جرم‌زدایی»^۵ نیز داشته است. در این ماده برای نخستین بار در خصوص بزه قاچاق از عنوان تخلف (در مقابل جرم) استفاده گردید.

تفکیک تخلف و جرم قاچاق از یکدیگر زمینه‌ساز طرح سؤالاتی چند است. آیا تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر بر اساس مقررات فراتقنینی قابل توجیه است؟ رابطه تخلف مذکور در ماده ۴۴ با تخلفات انتظامی و صنفی چیست؟ روند تاریخی انتزاع تخلف و جرم قاچاق از یکدیگر به چه نحو بوده است؟ ضوابط حاکم بر تفکیک جرم و تخلف و مرز موجود بین این دو به صورت کلی و به صورت خاص در خصوص بزه قاچاق کالا و ارز چیست؟ آثار و نتایج این تفکیک چیست؟ آیا در سیاست کیفری شکلی و ماهوی تفاوتی بین احکام تخلف و جرم قاچاق وجود دارد؟ آیا تفکیک تخلف و جرم در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز به درستی انجام شده است؟ و اینکه آسیب‌های ناشی از این تفکیک چیست؟ در این مقاله تلاش بر این است که با اتخاذ رویکرد توصیفی - تحلیلی به سؤالات

۱. با توجه به اینکه به موجب ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مصادیق قاچاق کالا و ارز حسب مورد به «جرم» و «تخلف» تقسیم می‌شود، اصطلاح «بزه قاچاق» در این مقاله مشتمل بر هر دوی موارد جرم و تخلف قاچاق کالا و ارز می‌باشد.

2. Economic Crimes

3. Without Direct Victim Crimes

4. Diversion

5. Decriminalization

فوق‌الذکر پاسخ داده شود. بر این اساس در ادامه به بررسی مبانی، ضوابط و آثار تفکیک تخلف از جرم در بزه قاپاق کالا و ارز پرداخته می‌شود.

۱. مبانی تفکیک تخلف و جرم قاپاق کالا و ارز

امروزه «تخلف» در مقابل «جرم» به عنوان یکی از انواع «بزه» شناخته می‌شود. (Najafi Abrand Abadi, 2016: 49) در دهه‌های اخیر با توجه به رویکردهای انتقادی شکل گرفته نسبت به حقوق کیفری، اصل حداقلی بودن حقوق کیفری به‌عنوان یکی از راهبردهای سیاست جنایی، در کشورهای مختلف مطرح شده است. مبتنی بر این اصل، حقوق کیفری تنها به‌عنوان آخرین پاسخ و صرفاً در موارد عدم کارآمدی و یا کارآمدی ناکافی دیگر پاسخ‌های سیاست جنایی مداخله می‌نماید. لازمه این راهبرد وجود پاسخ‌های جایگزین کیفری است، که بهره‌گیری از پاسخ‌های اداری می‌تواند یکی از آنها باشد. این امر منتهی به شکل‌گیری حقوق اداری کیفری^۱ (و به تعبیر برخی «حقوق کیفری اداری» (Pradel, 2009: 76) شده است. به تعبیر دیگر امروزه در راهبردهای سیاست جنایی مقوله سرکوبگری اداری به سرکوبگری کیفری افزوده شده و این دو باهم همزیستی دارند. (Najafi Abrand Abadi, 2000: 1091)

«جرم‌زدایی»، «کیفرزدایی»^۲ و «قضازدایی» راهبردهای متنوعی هستند که می‌توانند زمینه را برای فربه‌سازی حقوق اداری کیفری و در مقابل نحیف‌سازی حقوق کیفری فراهم کنند. علاوه بر این حقوق اداری کیفری می‌تواند به عنوان منطقه حائل بین رفتارهای مباح و رفتارهای مشمول عنوان مجرمانه قرار گرفته و در فرایند بزه‌انگاری، بستری را برای بسط راهبرد «تخلف‌انگاری» به عنوان جایگزین راهبرد «جرم‌انگاری» فراهم نماید. به اقتباس از راهبردهای پیش‌گفته قانون‌گذار در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اقدام به تفکیک تخلف و جرم قاپاق از یکدیگر نموده است که در جهت تبیین این تفکیک به «تحول در مفهوم تخلف در گذر زمان» و «مبانی تفکیک تخلف و جرم قاپاق در مقررات فراتقنینی» پرداخته می‌شود.

۱.۱. تحول در مفهوم تخلف در گذر زمان

تخلف در لغت به معنای سرپیچی کردن از رعایت قانون، مقررات، اخلاق و عرف آمده است. (Anvari, 2003: 1659) کاربرد اصطلاحی تخلف در نظام حقوقی ایران نیز به دور از معنای لغوی آن نبوده است و به معنای نقض قاعده حقوقی استعمال شده است. (Jafari Langroudi, 2009: 143) البته معنای پیش‌گفته دلالت بر مفهوم اعم تخلف داشته و مشتمل بر تخلف از مقررات کیفری، مدنی و اداری است. در مقابل تخلف در مفهوم اخص در مقابل تخلف از مقررات کیفری و مدنی استفاده می‌گردد. برخلاف جرم که قانون‌گذار در ماده ۲ قانون مجازات اسلامی آن را تعریف نموده است (صرف‌نظر از ایرادات وارد بر آن)، در خصوص تخلف تعریفی توسط قانون‌گذار ارائه نشده است و حقوق‌دانان هر یک با لحاظ مقررات قانونی سعی در ارائه تعریفی از آن داشته‌اند که فرصت اشاره به این تعاریف در این مجال کوتاه میسر نیست.

در گذشته تخلف عمدتاً در معنای نقض قواعد صنفی و گروهی استفاده می‌شده است. در این معنا اصطلاحاتی مانند «تخلف اداری»، «تخلف انضباطی»، «تخلف انتظامی»، «تخلف شغلی» و «تخلف صنفی» استعمال شده است، که دلالت بر نقض قاعده توسط یک شخص به جهت وابستگی او به یکی از گروه‌های موجود در جامعه است. در این معنا اشخاص نه به این عنوان که شهروند جامعه هستند، بلکه بدین جهت که عضو یکی از گروه‌های خاص جامعه هستند، ملتزم به رعایت یک‌سری هنجارها می‌باشند، که نقض آنها ممکن است، تخلف تلقی شود. در راستای برداشت پیش‌گفته از تخلف است که برخی از حقوق‌دانان تخلف-انگاری را فرایندی دانسته‌اند که قانون‌گذار یا هر نهاد مقتدر دولتی با در نظر گرفتن هنجارهای اساسی اجتماع و تکیه بر مبانی قابل قبول با توسل به تنبیه و مجازات، برخی از رفتارهای مخل نظم سازمانی اداره را شناسایی و ممنوع می‌نماید. (Farid, 2021: 19)

1. Administrative Penal Law

2. Depenalization

مبتنی بر برداشت فوق‌الذکر از تخلف در مقام تبیین تفاوت‌های بین جرم و تخلف به اختلاف آنها از جنبه عام و خاص اشاره شده است. بدین معنا که جرم رفتاری محل نظم عمومی جامعه تلقی شده و در مقابل تخلف نقض نظم گروه خاصی از جامعه تلقی می‌شد. (Mohseni, 2003: 37; Gorji Azandariani & Ghahramanzadeh Nimgozi, 2015: 105) جرم نقض «نظم عمومی» و در مقابل تخلف نقض «نظم اداری» است. (Farid, 2021: 40) به عبارت دیگر جرم آسیب به کل جامعه و در مقابل تخلف آسیب به یک گروه تلقی می‌شود. بر این اساس، درخواست پاسخ‌دهی به جرم از طریق مدعی‌العموم (دادستان) مطالبه شده لکن در خصوص تخلف، تعقیب از طریق دادستان اداری یا انتظامی صورت می‌گرفت، اما در رویکردهای جدید، تخلف معنای گسترده‌تری پیدا نموده است.

برخی از حقوق‌دانان به اعتبار مرتکب، دو نوع تخلف را از یکدیگر تفکیک کرده‌اند: نخست، تخلف اشخاص درون یک سازمان اداری از مقررات آن (که این شق در واقع اشاره به همان مفهوم سنتی تخلف دارد) و دیگری تخلف اشخاص خارج از یک سازمان از مقررات مرتبط با آن سازمان (مانند عدم رعایت مقررات ساختمان‌سازی)، که از نوع اول به «تخلف مقام عمومی» و از نوع دوم به «تخلف مردمی» تعبیر کرده‌اند. (Sadeghi, 2020: 32) شق اخیر فراتر از مفهوم سنتی تخلف است لکن با این برداشت موسع از تخلف نیز نمی‌توان تخلفات قاچاق کالا و ارز را ذیل عنوان «تخلف مردمی» قرار داد؛ چرا که ارتکاب قاچاق توسط شهروندان جامعه، نقض مقررات مربوط به سازمان خاصی نیست و توسط عموم افراد قابل ارتکاب است (Abdoli Nasab Gorouhi et al, 2021: 25) و با ارتکاب آن مقررات عمومی حاکم بر کل جامعه مورد خدشه واقع می‌شود.

در مفهوم گسترده و امروزی «تخلف» رفتار ممنوعه‌ای در حد فاصل بین جرایم و مباحات است. البته در خصوص تخلف در این معنای جدید تعریف مشخص و دقیقی در قوانین ارائه نشده و ماهیت حقوقی و جایگاه آن موضوعی چالش‌برانگیز است. (Jamshidi et al, 2022: 108) برخی از حقوق‌دانان در تعریف تخلف در این مفهوم بیان داشته‌اند که تخلف نقض قاعده‌ای است که برای آن ضمانت‌اجراهای خاص حقوق جزا مانند حبس استفاده نشده و رسیدگی به آن در صلاحیت مراجع غیر قضایی باشد. (Hosseini & Ahmadi, 2016: 119)

امروزه در بحث پاسخ‌دهی به نقض قواعد حقوقی، «حقوق اداری کیفری» در عرض «حقوق کیفری» ایفای نقش می‌کند. عرصه فعالیت حقوق اداری کیفری از یک‌سو ناظر به تخلفات سنتی (تخلفات گروهی و صنفی) و از دیگر سو تخلفات به مفهوم جدید است که با اتخاذ راهبردهای تخلف‌انگاری (جرم‌زدایی از طریق تبدیل جرم به تخلف و یا تبدیل رفتار مباح به تخلف) روز به روز بر قلمرو آن افزوده می‌شود و تفکیک جرم و تخلف قاچاق در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز از این منظر قابل تأمل است.

۲.۱. مبانی تفکیک تخلف و جرم قاچاق در مقررات فرائقینی

در سال ۱۳۸۱ در بحبوحه رقابت‌های بین قوه مجریه و قوه قضاییه برای بسط صلاحیت پاسخ‌دهی به بزه‌های اقتصادی، سیاست‌های کلی قضایی تصویب و ابلاغ می‌شود که اکنون نیز لازم‌الاجراء است. در بند ۵ این سیاست‌ها بر «تمرکز دادن کلیه امور دارای ماهیت قضایی در قوه قضاییه با تعریف ماهیت قضایی و اصلاح قوانین و مقررات مربوط بر اساس آن ...» و در مقابل در بند ۱۴ بر «بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرایم ...» تأکید شده است. در کنار هم قرار دادن دو بند مذکور دلالت بر ضرورت بازتعریف قلمرو صلاحیت مراجع قضایی دارد، از یک‌سو امور دارای ماهیت قضایی باید در قوه قضاییه متمرکز گردد لکن به جهت ابهام‌های موجود در قلمرو امور دارای ماهیت قضایی، تمرکز این امور در قوه قضاییه باید متعاقب با تعریف و تحدید امور دارای ماهیت قضایی صورت گیرد. قطعا یکی از ابعاد این ابهام، تعیین مرز جرم به عنوان امر دارای ماهیت قضایی با تخلف است. از سوی دیگر تأکید بند ۱۴ بر کاهش عناوین مجرمانه موجود، دلالت بر آن دارد که جرم به عنوان یک امر دارای ماهیت قضایی، دارای یک مفهوم حقیقی است و صرف‌نظر از اعتبار قانون‌گذار باید با اتخاذ یک رویکرد آسیب‌شناختی نسبت به قوانین موجود، در صورت نیاز اقدام به جرم‌زدایی از رفتارهای مجرمانه نمود. با توجه به تنوع راهبردهای موجود در درون سیاست جرم‌زدایی (مانند

جرم‌زدایی تام و یا ناقص) یکی از روش‌های متداول آن بهره‌گیری از پاسخ‌های اداری کیفری به جای پاسخ‌های قضایی کیفری است و با اتخاذ این راهبرد می‌توان به تحدید قلمرو جرم و در مقابل توسعه قلمرو تخلف دست یافت.

علاوه بر سیاست‌های کلی نظام، در قوانین توسعه کشور نیز به موضوع تفکیک تخلف از جرم پرداخته شده است. در بند الف ماده ۱۳۰ قانون برنامه چهارم، بند الف ماده ۲۱۱ قانون برنامه پنجم، بند چ ماده ۱۱۳ قانون برنامه ششم و بند الف ماده ۳۸ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور تأکید بر جرم‌زدایی و در مقابل بهره‌گیری از ضمانت‌اجراءهای غیرکیفری مؤثر و روزآمد از قبیل انتظامی، انضباطی، مدنی، اداری و ترمیمی است. در این قوانین تأکید بر بهره‌گیری از ضمانت‌های «اداری» در عرض ضمانت‌های «انتظامی» و «انضباطی» دلالت بر مفهوم نوینی از تخلف در مقابل مفهوم سنتی تخلف (تخلفات انتظامی و انضباطی) دارد و دلالت بر این دارد که می‌توان برای رفتارهای ممنوعه‌ای که ارتباطی با انتظامات صنفی ندارد، ضمانت‌اجرای اداری در نظر گرفت.

۲. ضوابط حاکم بر تفکیک تخلف و جرم

یکی از موضوعات حائز اهمیت در تفکیک تخلف و جرم از یکدیگر، ضابطه تفکیک و تمییز این دو از یکدیگر است. در این راستا یک رویکرد می‌تواند آن باشد که اساساً جرم‌انگاری و تخلف‌انگاری را اعتبار محض دانست و در نتیجه قانون‌گذار حسب تشخیص خود ممکن است بزه‌ی را مشمول عنوان جرم و یا تخلف بداند. در این رویکرد ملاک اعتبار قانون‌گذار بوده و نمی‌توان از درستی یا نادرستی اعتبار قانون سخن به میان آورد و بسته به اینکه قانون‌گذار حکم و اجرای مجازات را از طریق مراجع قضایی و یا مراجع اداری پیش‌بینی نموده باشد، این دو از یکدیگر تفکیک می‌شوند.

رویکرد دیگر می‌تواند آن باشد که آنچنان که امروزه می‌توان از مبانی و چرایی جرم‌انگاری سخن به میان آورد و در خصوص درستی و نادرستی تصمیم قانون‌گذار برای جرم‌انگاری سخن گفت، بتوان در خصوص درستی و نادرستی تصمیم قانون‌گذار در خصوص تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر نیز بحث نمود. این رویکرد از آنجایی که ضمن احترام به قوانین جاری، از بی‌نظمی اجتماعی نیز جلوگیری به عمل آورد، می‌تواند زمینه را برای نقد قانون موجود و اصلاح آن هموار نماید. در این راستا بند ۳ از قسمت مقدمه بخش اول اعلامیه چهاردهمین کنگره بین‌المللی حقوق کیفری در خصوص تفکیک جرم از تخلف ضمن بیان این امر که تفکیک این دو در صلاحیت قانون‌گذار است، لحاظ معیارهای مربوط به اهمیت مصلحت اجتماعی آسیب‌دیده از رفتار مورد بحث، شدت مخاطره یا صدمه به مصلحت اجتماعی و نوع و درجه تقصیر مرتکب را در تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر به قانون‌گذار توصیه می‌نماید. در این قسمت از مقاله ابتدا به «ضوابط حاکم بر تفکیک تخلف و جرم در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» و در ادامه به «ضوابط حاکم بر تفکیک تخلف و جرم به نحو کلی» پرداخته می‌شود.

۱.۲. ضوابط حاکم بر تفکیک تخلف و جرم در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، قانون‌گذار در جهت تعیین حدود صلاحیت مراجع رسیدگی کننده به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز در پنج حالت آن را جرم تلقی کرده و دیگر حالت‌ها را مشمول عنوان تخلف دانسته است. بر این اساس «قاچاق سازمان‌یافته»، «قاچاق حرفه‌ای»، «قاچاق کالای ممنوع»، «قاچاق مستلزم حبس» و «قاچاق مستلزم انفصال از خدمات دولتی» جرم بوده و در نتیجه رسیدگی به آنها در صلاحیت دادسرای عمومی و انقلاب و دادگاه انقلاب است و دیگر پرونده‌های قاچاق، تخلف محسوب و در نتیجه رسیدگی به آنها در صلاحیت شعب سازمان تعزیرات حکومتی است.

در تحلیل ماده ۴۴ باید به چند نکته مهم توجه داشت:

نخست آنکه، تا پیش از تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، با توجه به قوانین حاکم بر قاچاق کالا و ارز و از جمله قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲ با اصلاحات بعدی و قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴، قاچاق کالا و ارز بصورت مطلق جرم تلقی می‌شد و اگر در مواردی نیز صلاحیتی برای مراجع اداری پیش‌بینی شده بود (مانند تبصره ۲ ماده ۴ قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز) در واقع رویکرد قانون‌گذار یک رویکرد

قضازدایی صرف بود و با حفظ ادبیات حقوق کیفری، رسیدگی در مراجع اداری انجام می‌شد و این در حالی است که در ماده ۴۴ از همان ابتدا جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر تفکیک می‌شود و نکته مهم در این تفکیک آن است که قانون‌گذار موارد جرم را احصاء نموده و دیگر موارد را تخلف محسوب می‌کند و در نتیجه در بزه قاچاق، اصل بر تخلف بودن آن است و جرم بودن یک استثناء است.

دوم آنکه، مصادیق رفتارهایی که قاچاق کالا و یا ارز محسوب می‌شود متعدد و متنوع بوده و در مواد مختلف قانونی و از جمله ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی و مواد ۲ و ۲ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز بیان شده است. مطابق گفته برخی از حقوق‌دانان حدود ۱۰۰ رفتار در ذیل عنوان بزه قاچاق قرار گرفته است. (Ebrahimi & Danesh, 2019: 284) اصولاً تفاوتی از حیث مستند قانونی صدق عنوان قاچاق بر یک رفتار، در شمول عنوان جرم و یا تخلف بر آن وجود ندارد و ملاک تفکیک همان معیارهای مقرر در ماده ۴۴ است.

سوم آنکه، جرایم و تخلفات مذکور در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، اعم از بزه قاچاق بوده که به موجب تبصره ۵ ماده ۶۳ قانون، در موارد متعددی احکام قاچاق بر آن‌ها نیز جاری می‌شود که از جمله حکم مقرر در ماده ۴۴ فوق‌الذکر می‌باشد. بر این اساس صلاحیت مذکور در ماده ۴۴ در خصوص این بزه‌ها نیز جاری است لکن نکته مهم‌تر اینکه اگر در خود مقرر مربوط به بزه-انگاری، جرم یا تخلف بودن آن مشخص نشده باشد، ضوابط مقرر در ماده ۴۴ می‌تواند مبنایی برای تفکیک جرم و تخلف نیز باشد. به تعبیر دیگر ماده ۴۴ نه تنها مبنایی برای تفکیک جرم و تخلف در بزه قاچاق کالا و ارز می‌باشد، بلکه علاوه بر آن مبنایی برای تفکیک جرم و تخلف در خصوص دیگر بزه‌های مقرر در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز می‌باشد.

۲.۲. ضوابط حاکم بر تفکیک تخلف و جرم به نحو کلی

سؤال اساسی در این قسمت آن است که مرز تمایز جرم و تخلف از یکدیگر چیست؟ به عبارت دیگر معیارهای تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر چیست؟ و آیا ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در موضوع تفکیک جرم و تخلف قاچاق در این راستا به درستی اقدام نموده است؟ در راستای پاسخ به این سؤالات باید ابتدا به نکاتی چند توجه داشت: نخست آنکه، در پرتو اصل حداقلی بودن حقوق کیفری، اصولاً باید به دنبال تبیین تمایز جرم از تخلف (و نه بالعکس) بود. به تعبیر دیگر حقوق کیفری به عنوان آخرین پاسخ در بین پاسخ‌های متنوع قابل تصور در سیاست جنایی یک کشور، زمانی قابلیت پیش‌بینی و اعمال را دارد که دیگر پاسخ‌ها (و از جمله پاسخ‌های اداری در قالب نهاد تخلف) کارایی لازم را نداشته باشد. دوم آنکه، نظام شکلی و ماهوی پاسخ‌دهی به تخلف و جرم باید تبیین شود؛ چرا که با توجه به محدودیت‌هایی که (معمولاً) در قانون اساسی کشورها در خصوص پاسخ‌دهی به جرایم پیش‌بینی می‌شود، ممکن است که استفاده از عنوان «تخلف» به جای «جرم» در جهت گریز از محدودیت‌های مقرر در قوانین اساسی برای پاسخ‌دهی به جرایم باشد. بر همین اساس است که امروزه مفهوم «قلمرو کیفری»^۱ در مقابل «حقوق کیفری»^۲ شکل گرفته و در صدد بسط استانداردهای دادرسی حاکم بر دادرسی‌های کیفری بر دادرسی‌های اداری کیفری است.

آن‌گونه که پیش از این نیز اشاره گردید، در مقررات فراقضایی هر چند بر ضرورت تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر تأکید شده است لکن معیار دقیقی در این راستا بیان نشده است و این قسمت از نوشتار در صد ارائه معیارهایی برای این تفکیک است. «ماهیت رفتار»، «میزان آسیب ناشی از رفتار»، «نوع و شدت مجازات» و «احکام مترتب بر بزه» از جمله ضوابط و معیارهایی است که در جهت تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر مورد استفاده قرار گیرد.

۲.۲.۱. ماهیت رفتار

ماهیت برخی از رفتارها (از جمله به جهت نقض شدید وجدان عمومی جامعه) به گونه‌ای است که صرف‌نظر از نوع و میزان مجازات مقرر برای آن واجد جنبه مجرمانه است. در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، جرم محسوب شدن مطلق قاچاق کالای ممنوع از این مقوله است. هر چند در سال‌های نخست پس از تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در خصوص ماهیت (جرم یا تخلف و به تبع آن مرجع ذیصلاح رسیدگی) قاچاق کالای ممنوع فاقد اوصاف چهارگانه دیگر مقرر در ماده ۴۴ اختلاف‌نظر وجود داشت لکن به درستی رأی وحدت رویه شماره ۷۳۶ مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور مطلق قاچاق کالای ممنوع را جرم و در صلاحیت مرجع قضایی دانست. «... رسیدگی به بزه قاچاق کالاهای ممنوع همانند رسیدگی به بزه قاچاق کالا و ارز سازمان‌یافته و حرفه‌ای و بزه قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی مطلقاً در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است ...». به نظر برخی از حقوق‌دانان شدت و ضعف مجازات می‌توانست به عنوان معیار تفکیک جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر محسوب شده و رأی وحدت رویه فوق‌الذکر این معیار را متزلزل کرده است، (Akhavan, 2021: 36) لکن باید توجه داشت که ماهیت کالاهای ممنوع (از جمله کالاهای مذکور در تبصره ۴ ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز) صرف‌نظر از مجازاتی که برای آن‌ها پیش‌بینی شده است برای جرم تلقی نمودن آنها کفایت می‌کند.

۲.۲.۲. میزان آسیب ناشی از رفتار

میزان آسیب و صدمه ناشی از رفتار ملاک دیگری است که می‌توان در تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر بکار آید. در واقع ضرر و زیان ناشی از ارتکاب «تخلف» به اندازه‌ای نیست که این افعال را شایسته ورود به جرگه «جرائم» نماید. (Jamshidi et al, 2022: 107) بدیهی است به هر میزان آسیب ناشی از رفتار بیشتر باشد، به همان میزان احتمال قرارگیری آن در قلمرو جرم بیشتر است و بالعکس به هر میزان آسیب کمتر باشد، احتمال حضور در قلمرو تخلف بیشتر است. بر این اساس در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز قانون‌گذار در خصوص رفتارهای موضوع مواد ۲۵، ۲۶ و ۲۷ (در خصوص برخی از شقوق آن) در صورتی که ارزش کالای موضوع بزه تا یکصد میلیون ریال باشد را مشمول عنوان تخلف و در صورتی که ارزش موضوع بزه بیش از مبلغ مذکور باشد را مشمول عنوان جرم قاچاق می‌داند.

۲.۲.۲. نوع و شدت مجازات

ضمانت‌اجرای مقرر برای تخلف از منظر طبقه‌بندی مجازات‌ها، جزو مجازات‌های تعزیری محسوب می‌شود. بر این اساس جرایم مستوجب مجازات‌های حد و قصاص قابلیت خروج از قلمرو جرم و ورود به عرصه تخلف را ندارند. با توجه به اینکه در ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی دو گونه تعزیر (ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی) از یکدیگر تفکیک شده است این سؤال قابل طرح است که آیا هر دو نوع قابلیت تخلف‌انگاری دارند؟ در بحث تعیین رفتارهای مشمول عنوان تخلف، برخی توجه به شاخصه‌هایی مانند فقدان قبح ذاتی، فقدان قبح شرعی و فقدان محتوای اخلاقی را مطرح می‌کنند (Jamshidi et al, 2022: 117 & 118) و هم‌راستای با این بیان شده است که در شرایط فعلی تخلفات اقتصادی قابل رسیدگی در سازمان تعزیرات حکومتی از نوع تعزیرات حکومتی است (Ramezani, 2019: 204 & 206; Akhavan, 2021: 24) لکن در رویه عملی نظام حقوقی ایران این نظر چندان پذیرفته نشده است؛ چرا که از یک‌سو مواردی از تخلف‌انگاری رفتارهای دارای حرمت شرعی (مانند احتکار، کم-فروشی و تقلب در قانون تعزیرات حکومتی و قانون نظام صنفی کشور) ملاحظه می‌شود و از سوی دیگر، در بحث رابطه جرم و گناه، اجمالاً نظام حقوقی ایران نظریه تساوی را نپذیرفته است و در نتیجه لزوماً هر رفتار حرامی جرم نیست، بر این اساس در حالی که قانون‌گذار طبق اصول و ضوابطی می‌تواند رفتار حرامی را جرم‌انگاری نموده و یا بالعکس جرم‌انگاری ننماید، به طریق اولی می‌تواند حد وسطی را انتخاب نموده و اقدام به تخلف‌انگاری آن رفتار نماید.

شدت مجازات به هر میزان بیشتر باشد، رفتار ممنوعه بیشتر مستعد کسب عنوان جرم است و بالعکس در صورت خفیف بودن مجازات امکان تخلف تلقی شدن آن بیشتر است. شورای نگهبان نیز در مواردی در اظهارنظرهای خود به این شاخصه توجه داشته است. این شورا در مباحث مربوط به تبصره ۳ ماده ۲ لایحه رسیدگی به تخلفات رانندگی در عین توجه به حکم اصل ۳۶ قانون اساسی و ضرورت حکم به مجازات و اجرای آن از طریق دادگاه صالح، در نهایت در مورد تخلفات رانندگی با توجه به اینکه آنها از زمره «جرایم خفیف» و با «مجازات سبک» هستند، صلاحیت رسیدگی به آنها توسط افسران راهنمایی و رانندگی را برخلاف قانون اساسی ندانسته است. (Omran, Undated: 4) البته اشکال محدود نمودن قلمرو جرم به بزه‌های دارای مجازات سنگین آن است که هر خطی که تعیین کننده این مرز باشد، به تعبیر برخی دلبخواهانه و خودسرانه است. (Fattah, 2002: 142)

در بحث شدت مجازات‌ها (از جمله) دو عامل «نوع» و «میزان» مجازات مؤثر است. امروزه حداقل در خصوص انحصار برخی از مجازات‌ها مانند مجازات‌های بدنی (اعم از اعدام، شلاق و ...) و حبس به قلمرو جرایم و عدم قابلیت اعمال آنها در خصوص تخلفات اتفاق نظر وجود دارد. (Zeynali, & Ahmadi, 2004: 245 & 246; Hosseini & Ahmadi, 2016: 114; Delmas-Marty, 2016: 83) البته برخی از مجازات‌ها نیز مانند جزای نقدی ماهیت دوزیست دارند و به صورت مشترک به عنوان ضمانت اجرای جرم و تخلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. (Sadeghi, 2020: 18) البته نکته ظریفی که در عبارات بکار رفته در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز وجود دارد آن است که قانون‌گذار در مواد ۱۸ و ۱۸ مکرر و تبصره ۲ ماده ۲۱ از عبارت «جریمه» استفاده نموده و این در حالی است که در مواد دیگر و از جمله مواد ۲۲، ۲۸ و ۳۲ قانون‌گذار از عبارت «جزای نقدی» استفاده نموده است. در واقع تلاش قانون‌گذار بر این بوده است که در مواردی که بزه قاچاق کالا و ارز تخلف محسوب شده است از عبارت «جریمه» و در مقابل در مواردی که مشمول عنوان جرم می‌باشد، از عبارت «جزای نقدی» استفاده نماید و البته در مواردی نیز که ممکن است حسب مورد مشمول عنوان جرم یا تخلف باشد (مانند ماده ۶۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)، قانون‌گذار از عبارت «جزای نقدی» بهره برده که نشان می‌دهد که قانون‌گذار به تفکیک پیش‌گفته کاملاً وفادار نبوده است. البته باید متذکر گردید که در ماهیت جزای نقدی و جریمه نقدی تفاوتی وجود نداشته و در هر دو مورد بزه‌کار مکلف به پرداخت بخشی از دارایی خود بر اساس پول رسمی کشور به دولت است.

علاوه بر نوع مجازات، میزان آن نیز در موضوع تفکیک تخلف از جرم می‌تواند حائز اهمیت باشد، لکن قانون‌گذار در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اصولاً به آن توجهی نداشته است. به عنوان نمونه صحیح است که مجازات حبس سنگین‌تر از جریمه یا جزای نقدی است، اما جریمه یا جزای نقدی بسیار زیاد چه بسا ممکن است که کل دارایی شخص را شامل شود و از منظر شهروندان جامعه به نوعی بعضاً حتی شدیدتر از مجازات حبس تلقی شود. با توجه به اینکه قاچاق کالا و ارز در میزان‌های متفاوت قابلیت ارتکاب دارد، از این‌رو پیش‌بینی مجازات جریمه یا جزای نقدی ثابت نمی‌توانست راهکار مناسبی برای ایجاد تناسب بین بزه و پاسخ کیفری باشد و در نتیجه قانون‌گذار از جریمه یا جزای نقدی نسبی بهره جسته است و میزان جریمه یا جزای نقدی نیز تابع عواملی از جمله ارزش کالا و ارزش موضوع قاچاق است لکن با توجه به عدم محدودیت در ارزش کالای موضوع قاچاق، جریمه یا جزای نقدی مترتب بر آن نیز نامحدود است و در نتیجه چه بسا تحت عنوان تخلف، مرتکب به جریمه نقدی بسیار سنگین محکوم شود و البته نکته محل تأمل آنکه همین جریمه نقدی سنگین به موجب رأی وحدت رویه شماره ۷۵۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور تعزیر درجه ۷ محسوب می‌شود.

۴.۲.۲. احکام مترتب بر بزه

احکام مترتب بر بزه می‌تواند به عنوان یکی از معیارهای تفکیک جرم و تخلف از یکدیگر باشد. بسته به نوع و گستره آثار و پیامدهای قانونی مترتب بر بزه، می‌توان مرز بین جرم و تخلف را از یکدیگر تفکیک نمود. بر این اساس برخی بیان داشته‌اند که اگر رفتاری تخلف محسوب شود، نباید آثار جرم (مانند سوء پیشینه) را بر آن بار نمود. (Ejtehad, 2021: 28 & 30) همچنین بر این اساس عناوینی مانند شروع به جرم، شرکت و معاونت در جرم و تعدد و تکرار جرم علی‌القاعده به علت تعلق این عناوین به جرم، در تخلف

وجود ندارد. (Hadavand & Sohrabi 2011: 27; Goli, 2017: 16) البته در خصوص این ضابطه باید گفت که قانون‌گذار ایران در این خصوص از رویه واحدی تبعیت ننموده است و از این‌رو در حالی که در خصوص تخلفات گمرکی نهادهای فوق‌الذکر مورد تصریح و پذیرش قانون‌گذار قرار نگرفته است لکن آنگونه که در ادامه توضیح داده خواهد شد، نهادهای مربوط به جرایم قاچاق در خصوص تخلفات قاچاق نیز اصولاً جاری است. نکته مهم در اینجا آن است که نباید تمامی احکام و آثار مترتب بر جرم، در تخلف نیز جاری باشد. با عدم توجه به این نکته ممکن است که قانون‌گذار با سوءاستفاده از نهاد قضازدایی، اقدام به تفویض رسیدگی جرایم به مراجع رسیدگی‌کننده اداری نماید، واقعیتی که در عمل در خصوص بزه قاچاق کالا و ارز نیز رخ داده است.

۳. آثار تفکیک تخلف از جرم در بزه قاچاق کالا و ارز

در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز تمرکز قانون‌گذار در خصوص تعیین مرجع ذی‌صلاح برای رسیدگی به بزه قاچاق است و از این‌رو برخی بیان داشته‌اند که آنچه از نحوه اقدام قانون‌گذار استنباط می‌شود آن است که تفکیک جرم و تخلف قاچاق صرفاً در راستای تفکیک صلاحیت مراجع قضایی از شعب سازمان تعزیرات حکومتی کاربرد داشته و به غیر از این اثری بر آن مترتب نیست. (Ejtehadi, 2017: 38) در اینکه تفکیک جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر در موضوع صلاحیت واجد اثر است، تردیدی نیست لکن اینکه تأثیر این تفکیک منحصر در این مورد است، این نظر محل اشکال است. حداقل بر اساس نص ماده ۴۴ می‌توان گفت که از حیث نوع ضمانت‌اجراء نیز بین این دو تفاوت‌هایی وجود دارد و آن اینکه مجازات حبس و انفصال از خدمات دولتی ابتدائاً در مصادیق تخلف پیش‌بینی نشده است.

برای اینکه بتوان تحلیل دقیق‌تری از تفاوت‌های موجود بین احکام جرم و تخلف قاچاق ارائه داد، لازم است که سیاست کیفری ماهوی و شکلی حاکم بر بزه قاچاق با دقت بیشتری تبیین شود. رویکرد قانون‌گذار در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اتخاذ یک سیاست جنایی افتراقی سخت‌گیرانه در مواجهه با قاچاق کالا و ارز بوده است. (Rostami Ghazani & Rahmani Fard, 2022: 139) پاسخ‌های واکنشی به بزه قاچاق کالا و ارز از دو بُعد حقوق ماهوی و حقوق شکلی قابل طرح است. در پاسخ‌دهی به بزه قاچاق کالا و ارز قانون‌گذار از یک‌سو تدابیر افتراقی در مواجهه با این بزه قاچاق پیش‌بینی نموده است و از سوی دیگر در مواردی حکم به تجویز مقررات عام (از جمله قانون مجازات اسلامی و قانون آیین دادرسی کیفری) داده است و بدیهی است که در تعارض بین مقررات افتراقی مذکور در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز با مقررات عام، مقررات قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اولویت دارد. در ادامه به تبیین احکام حاکم بر بزه قاچاق با تأکید بر تفاوت‌های موجود بین موارد جرم و تخلف پرداخته می‌شود.

۱.۳. آثار تفکیک تخلف و جرم قاچاق از منظر احکام ماهوی

در حوزه حقوق کیفری ماهوی ماده ۶۳ سابق قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مقرر کرده بود که «حکم تعدد و یا تکرار ارتکاب قاچاق و معاونت آن و مجازات تبعی و تکمیلی، مطابق قانون مجازات اسلامی است.» بیان این ماده بدین شکل سبب طرح این سؤال می‌شد که آیا در مواردی که قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در مورد آن ساکت بوده و جرم موارد پنج‌گانه مذکور در ماده ۶۳ نیز نبود، آیا این امکان وجود داشت که به عموماًت قانون مجازات اسلامی رجوع نمود؟ اما سؤال مهم‌تر در خصوص قلمرو شمول ماده ۶۳ و امکان تسری حکم آن به تخلفات قاچاق (علاوه بر جرایم قاچاق) بود و در این خصوص اختلاف‌نظرهایی وجود داشت. (Ashouri, 2020: 162; Rostami Ghazani, 2021: 448) در ادامه این ماده نیز در راستای سیاست کیفری افتراقی سخت‌گیرانه اعمال برخی از نهادهای ارفاقی منع شد. «... مقررات مربوط به تعلیق تعقیب، تعویق صدور حکم، معافیت از کیفر، تعلیق اجرای مجازات، مرور زمان، توبه و بایگانی کردن پرونده در مورد جرایم و تخلفات موضوع این قانون اعمال نمی‌گردد.» با توجه به تصریح صدر ماده ۶۳ در غیر موارد

پیش‌بینی شده در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، احکام و قواعد عمومی در خصوص جرایم و تخلفات قاچاق (و همچنین دیگر جرایم و تخلفات مذکور در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز) تابع قانون مجازات اسلامی است.

مستبیط از ماده ۶۳ اصل بر اشتراک و یکسانی احکام و قواعد عمومی حاکم بر جرم و تخلف قاچاق است (Rostami Ghazani, 2023: 232) و البته در مواردی نیز ممکن است استثنائات تفاوت‌هایی وجود داشته باشد که علت این تفاوت‌ها را نیز باید در شرایط خاص پیش‌بینی شده برای نهادهای عمومی حقوق کیفری جستجو نمود. به عنوان نمونه در مواردی که حکم خاص برای تکرار بزه قاچاق پیش‌بینی نشده است و نوبت به اعمال ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی برسد، با توجه به اینکه اصولاً در خصوص تخلفات قاچاق صرفاً مجازات ضبط و جریمه نقدی پیش‌بینی شده است و با لحاظ رأی وحدت رویه شماره ۷۵۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور (با وجود همه انتقادهایی که به آن وارد است) جریمه و جزای نقدی نسبی را مجازات تعزیری درجه ۷ محسوب نموده است، نتیجه آن می‌شود که تکرار تخلف قاچاق از شمول ماده ۱۳۷ خارج باشد لکن مصادیق جرم قاچاق بعضاً مشمول آن می‌گردد.

در اینجا همچنین لازم به ذکر است که قانون‌گذار در اصلاحیه سال ۱۳۹۷ قانون مبارزه با پولشویی نیز برخی از احکام جرایم را بر تخلفات قاچاق بار نموده است. (Mahmoudi et al., 2024: 123) به نحوی که به موجب بند الف ماده ۱ این قانون منظور از جرم منشاء، علاوه بر جرایم منطبق بر ماده ۲ قانون مجازات اسلامی، شامل تخلفات مذکور در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز می‌شود. بر این اساس عواید حاصل از تخلفات قاچاق نیز می‌تواند موضوع جرم پولشویی واقع شود.

۲.۳. آثار تفکیک تخلف و جرم قاچاق از منظر احکام شکلی

در حوزه حقوق کیفری شکلی نیز ماده ۵۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز بیان داشته است که «در کلیه مواردی که شرایط و ضوابط دادرسی در این قانون پیش‌بینی نشده است، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری رفتار می‌شود.» در نتیجه اگر در خود قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز شرایط و ضوابط دادرسی ویژه‌ای وجود داشته باشد، مطابق آن عمل می‌شود و در غیر اینصورت مطابق قانون آیین دادرسی کیفری اقدام می‌شود. با توجه به سیاست کیفری سخت‌گیرانه قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در واکنش به بزه قاچاق، شرایط و ضوابط مقرر در این قانون در مقایسه با قانون آیین دادرسی کیفری سخت‌گیرانه‌تر است و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در مواردی با عدول از «مدل دادرسی منصفانه»^۱ مقرر در قانون آیین دادرسی کیفری جرم، به «مدل کنترل جرم»^۲ روی آورده است. اطلاق این ماده شامل جرایم و تخلفات قاچاق می‌شود و در نتیجه در خصوص مقررات شکلی سیاست کیفری مبارزه با جرایم و تخلفات قاچاق کالا و ارز، اصل بر یکسانی مقررات این دو است.

اصل یکسانی احکام حاکم (اعم از ماهوی و شکلی) بر جرایم و تخلفات قاچاق از ماده ۴۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز قابل استنباط است. «در کلیه مواردی که سازمان تعزیرات حکومتی صالح به رسیدگی است شعب تعزیرات حکومتی همان اختیار مراجع قضایی در رسیدگی به پرونده‌های مزبور را دارند جز در مواردی که در این قانون به ضرورت اخذ دستور مقام قضایی تصریح شده است.» بر این اساس در رسیدگی به تخلفات قاچاق که به موجب ماده ۴۴ در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی است، این شعب اصولاً از تمامی اختیارات (اعم از اختیارات ناظر به حقوق ماهوی و شکلی) مربوط به مراجع قضایی برخوردار می‌باشند که البته به موجب قسمت انتهایی ماده ۴۶ استثنائاتی نیز در این خصوص وجود دارد.

در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب سال ۱۳۹۲ قسمت اخیر ماده شامل ۲ استثناء بود. نخست آنکه به موجب ماده ۴۲ پیشین پیش‌بینی شده بود که بازرسی از انبارها و اماکن و مستغلات محل اختفاء یا نگهداری کالا یا ارز قاچاق نیاز به کسب مجوز بازرسی از مرجع قضایی دارد. بنابراین صرف‌نظر از اینکه موضوع اتهام از موارد جرم و یا تخلف قاچاق باشد، مجوز بازرسی از مرجع

1. Due Process Model
2. Crime Control Model

قضایی اخذ می‌شد، لکن در اصلاحیه سال ۱۴۰۰ قانون، با اصلاح ماده ۴۲، مجوز حسب مورد از مرجع صالح رسیدگی‌کننده اخذ می‌شود و در نتیجه این استثناء امروزه دیگر وجود ندارد.

دوم آنکه، در صورتی که محکوم‌علیه تخلف یا جرم قاپاق قادر به پرداخت جریمه یا جزای نقدی نباشد، تحت شرایط مقرر در ماده ۵۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری و ماده ۶۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز امکان تبدیل آن به حبس وجود دارد. آنگونه که به موجب ماده ۴۴، شعب تعزیرات حکومتی ابتدائاً صلاحیت صدور مجازات حبس (به جهت خروج موضوعی از صلاحیت آنها) را ندارند، در بحث حبس بدل از جریمه نقدی نیز چنین بوده و تبدیل جریمه نقدی به حبس مطابق ماده ۶۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و تبصره ۱ آن باید توسط مقام قضایی صورت گیرد. از نکات افتراقی بزه قاپاق با دیگر جرایم در خصوص تبدیل جریمه یا جزای نقدی به حبس آن است که میزان حبس بدل از جریمه یا جزای نقدی در بزه قاپاق برخلاف دیگر جرایم که حداکثر مدت آن به موجب ماده ۲۹ قانون مجازات اسلامی به هر حال بیش از سه سال نمی‌باشد، در بزه قاپاق تا ۱۵ سال است. بر این اساس احکام محکومیت به تخلف صادره از شعب تعزیرات حکومتی قابلیت تبدیل (حسب میزان جریمه نقدی و میزان برابری حبس و جریمه نقدی) تا ۱۵ سال حبس را دارد. در جهت رفع این اشکال ممکن است گفته شود که تبدیل جریمه نقدی به حبس توسط مقام قضایی صورت می‌گیرد لکن باید توجه داشت که مرجع قضایی صرفاً با احراز اجرای صحیح فرایند مقرر برای تبدیل جریمه یا جزای نقدی به حبس (مقرر در ماده ۵۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری و ماده ۶۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز) و با لحاظ میزان برابری جریمه و یا جزای نقدی با حبس به این کار اقدام نموده و حق نظارت بر مطابقت حکم صادره از شعب تعزیرات حکومتی (اعم از آرای صادره از شعب بدوی و تجدیدنظر) با قانون را ندارد. بر این اساس چه بسا محکومیت به تخلف قاپاق، منتهی به حبس محکوم به مدت تا ۱۵ سال گردد.

یکی دیگر از نکات مهم در بحث دادرسی بزه قاپاق آن است که تا پیش از اصلاحیه سال ۱۴۰۰ در خصوص امکان صدور قرار بازداشت موقت در این بزه اختلاف نظر وجود داشت لکن ماده ۶۳ اصلاحی قانون تحت شرايطی امکان صدور قرار بازداشت موقت را پیش‌بینی نموده است لکن نکته محل تأمل در این خصوص آن است که حتی بعضاً در تخلفات در صلاحیت شعب تعزیرات نیز امکان صدور قرار بازداشت موقت توسط این شعب وجود دارد.

همانندی اکثریت قریب به اتفاق احکام جرایم و تخلفات قاپاق کالا و ارز این سؤال اساسی را مطرح می‌کند که آیا صرف ایجاد تفکیک در صلاحیت مراجع رسیدگی‌کننده (و برخی تفاوت‌های فرعی دیگر) می‌تواند توجیه‌گر تمایز بین این دو باشد و آیا می‌توان تمامی آثار مترتب بر جرم در امور ماهوی (مانند مجازات تکمیلی، مجازات تبعی، تعدد و تکرار) و نیز در امور شکلی (مانند احضار و جلب، صدور قرار تأمین و حتی بازداشت موقت) را بر تخلف بار نمود؟

تسری آثار و احکام مترتب بر عناوین مجرمانه به تخلفات و گستره وسیع اختیارات شعب تعزیرات حکومتی و از همه مهم‌تر تفویض اختیارات مختص به مقامات قضایی به شعب تعزیرات حکومتی از مهم‌ترین چالش‌های حقوقی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز است. در توجیه حقوقی چرایی واگذاری اختیارات گسترده به قضات در رسیدگی‌های قضایی و بالاخص در امور کیفری، «استقلال قضایی» نقش مهمی ایفاء می‌کند که این استقلال شامل ابعاد مختلفی از جمله استقلال سازمانی و فردی است و هر چند به موجب بند ب ماده ۱۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، شعب بدوی و تجدیدنظر ویژه رسیدگی به تخلفات قاپاق کالا و ارز از افراد حائز شرایط استخدام قضات تشکیل شده و به موجب ماده ۴۹ قانون مذکور رؤسای شعب تجدیدنظر ویژه از بین قضات پایه ۹ قضایی به بالا انتخاب می‌شوند، لکن ابعاد مد نظر در استقلال قضایی فراتر از این امور است. وابستگی سازمان تعزیرات حکومتی به قوه مجریه، فقدان تضمین‌های مربوط به امنیت شغلی رؤسای شعب بدوی و مستشاران شعب تجدیدنظر از جمله شامل جذب و گزینش، رسیدگی به تخلفات انتظامی و ارتقای شغلی، غلبه فرهنگ سازمانی اداری بر فرهنگ سازمانی قضایی در شعب تعزیرات حکومتی و... از جمله مواردی است که سبب تضعیف استقلال قضایی در شعب ویژه قاپاق سازمان تعزیرات حکومتی شده و به تبع

آن واگذاری اختیارات قضایی را به شعب تعزیرات حکومتی با چالش اساسی مواجه می‌نماید.^۱ با توجه به حذف نظارت مراجع قضایی و از جمله دیوان عدالت اداری بر آرای صادره از شعب بدوی و تجدیدنظر ویژه قاچاق کالا و ارز سازمان تعزیرات حکومتی (برخلاف دیگر آرای صادره از شعب تعزیرات حکومتی) و بسنده نمودن به نظارت قضایی موضوع ماده ۴۹ قانون (انتخاب رؤسای شعب تجدیدنظر از بین قضات پایه ۹ به بالا) نیز بر عمق این چالش می‌افزاید.

در راستای چالش‌های فوق‌الذکر بوده است که در ضمن اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مجلس با توجه به ابهامات موجود و رفع اثر از آرای وحدت رویه متعدد صادره از دیوان عالی کشور در ضمن اصلاح ماده ۴۴ قانون، پیش‌بینی کرده بود که رسیدگی به حمل، نگهداری، عرضه و فروش کالا و یا ارز قاچاق نیز حسب مورد در صلاحیت دادگاه انقلاب و یا شعب تعزیرات حکومتی است. لکن شورای نگهبان در بند ۲۰ نظریه شماره ۹۹/۱۰۲/۲۰۶۶۷ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۰۱ اعطای صلاحیت به سازمان تعزیرات حکومتی برای رسیدگی به مواردی که دارای ماهیت قضایی است را مغایر با اصل ۱۵۶ قانون اساسی و بند ۵ سیاست‌های کلی قضایی و در نتیجه مغایر بند ۱ اصل ۱۱۰ قانون اساسی شناخت. به تعبیر دیگر شورای نگهبان متعرض اصل ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز شد، لکن اتفاقی که در عمل رخ داد آن بود که مجلس با عدول از اصلاح ماده ۴۴، در جهت انجام اصلاحات مورد نظر خود، اقدام به تصویب تبصره ۵ ماده ۶۳ قانون و تسری احکام قاچاق کالا و ارز در خصوص سایر جرایم و تخلفات مقرر در این قانون نمود که در عمل نه تنها ایراد شورای نگهبان برطرف نگردید، که عمق و گستره بیشتری نیز پیدا کرد.

نتیجه‌گیری

با توجه به حجم گسترده قاچاق ارتكابی (اعم از ورودی و خروجی) در ایران و تأثیرات سوء آن در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی، قانون‌گذار اقدام به اتخاذ سیاست کیفری افتراقی سخت‌گیرانه در خصوص این بزه نموده است. با تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ برای نخستین بار قانون‌گذار به صراحت بزه قاچاق را به دو نوع جرم و تخلف تفکیک نمود. اتخاذ چنین راهبردی از یک‌سو ریشه در مقررات فراتقنینی و بالاخص مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام و از سوی دیگر ریشه در اقتباس از آموزه‌های مربوط به اصل حداقلی بودن حقوق کیفری و بهره‌گیری از جایگزین‌های مجازات کیفری دارد.

هر چند قانون‌گذار در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز بر اساس ضوابطی به تفکیک جرم و تخلف قاچاق از یکدیگر اقدام کرده است لکن این تفکیک دارای چالش‌های اساسی است. با تأمل در خصوص احکام و آثار قانونی حاکم بر مصادیق جرم و تخلف قاچاق، اصل بر یکسانی و مشابهت احکام این دو بوده و جز در موارد خاص، احکام موارد جرم و تخلف قاچاق یکسان است و تفاوت اساسی و بنیادی بین احکام این دو وجود ندارد. بر این اساس راهبرد اتخاذی در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز بیش از آنکه مبتنی بر «جرم‌زدایی» باشد، مبتنی بر راهبرد «قضازدایی» صرف است و تأکید بر انصراف از صلاحیت مراجع قضایی به نفع صلاحیت مراجع اداری است که البته این راهبرد پیش از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز در خصوص بزه قاچاق سابقه داشته است.

رویکرد افتراقی سخت‌گیرانه قانون‌گذار در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نیز بر دامنه این اشکال افزوده است؛ چرا که سبب گردیده که تخلفات قاچاق در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی از جهت احکام شکلی و ماهوی حاکم بر آن‌ها در مقایسه با جرایم عادی دارای وضعیت سخت‌گیرانه‌تری باشد. پیش‌بینی صلاحیت و اختیارات گسترده برای شعب تعزیرات حکومتی به عنوان یک مرجع اداری (با وجود پیش‌بینی ضوابط خاص از منظر ترکیب اعضای شعب ویژه قاچاق) که فاصله معناداری با مفهوم مرجع قضایی دارد، موضوعی محل اشکال و برخلاف اصول متعدد قانون اساسی (و از جمله اصول ۳۶، ۵۷، ۱۵۶ و ۱۵۹) است و علاوه بر این،

پیش‌بینی چنین صلاحیت و اختیاراتی برای شعب تعزیرات حکومتی سبب ناهمگونی در نظام رسیدگی به تخلفات در صلاحیت این سازمان نیز شده است.

در خاتمه باید گفت که آنچه به اسم «تخلف قاچاق» در شعب تعزیرات حکومتی رسیدگی می‌شود در واقعیت امر رفتارهای مجرمانه‌ای است که در یک مرجع اداری رسیدگی می‌شود و حذف امکان نظارت مراجع قضایی بر آرای صادره از مراجع اداری در خصوص آرای شعب تعزیرات حکومتی در پرونده‌های قاچاق (تبصره ۲ ماده ۵۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز) نیز بر عمق این اشکال افزوده است. با لحاظ احکام حاکم بر بزه قاچاق دو راه محتمل به قانون‌گذار پیشنهاد می‌گردد: نخست آنکه، اگر قانون‌گذار خواهان استمرار رویکرد افتراقی سخت‌گیرانه در خصوص تمامی موارد بزه قاچاق (اعم از جرم و تخلف) است، صلاحیت رسیدگی به این بزه در همه موارد مذکور در ماده ۴۴ به مراجع قضایی اختصاصی واگذار گردد. دوم آنکه، اگر قانون‌گذار خواهان بهره‌گیری از ظرفیت راهبرد جرم‌زدایی است، باید یک فرایند دادرسی و پاسخ‌دهی متناسب با تخلف را برای تخلفات قاچاق در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی پیش‌بینی نماید.

References:

- Abdoli Nasab Gorouhi, Ehsan et al. (2021), "Criminal and Ethical Policy of the Governmental Discretionary Punishments Organization Regarding Economic Violations", Quarterly Journal of Ethics in Science and Technology, No. 4, pp. 23–29. (In Persian)
- Aghazadeh, Alireza (2005), "Analytical and Applied Study of Criminal Policy on Smuggling of Goods", 1st Edition, Tehran, Aryan. (In Persian).
- Akhavan, Mahmoud (2021), "Criterion for Determining Violations and Crimes in the Governmental Discretionary Punishments Organization", Biannual Journal of Rah-e Vakalat, No. 26, pp. 22–36. (In Persian)
- Anvari, Hassan (2003), "Great Sokhan Dictionary", Vol. 3, 2nd Edition, Tehran, Sokhan. (In Persian)
- Ashouri, Ali Asghar (Supervisor) (2020), "Smuggling of Goods and Currency", 1st Edition, Tehran, Judiciary Research Institute, Judiciary Publications Center. (In Persian)
- Delmas-Marty, Mireille (2016), "Major Systems of Criminal Policy", Translated by Ali Hossein Najafi Abrand Abadi, 3rd Edition, Tehran, Mizan. (In Persian)
- Ebrahimi, Shahram and Mostafa Danesh (2019), "Procedural and substantive Analysis of the anti-smuggling of goods and currency", Biannual Journal of Criminal Law and Criminology Studies, No. 2, pp. 281–309. doi: 10.22059/jqclcs.2020.273953.1380. (In Persian)
- Ejtehad, Seyed Abdolmajid (2017), "Criminalization in the Field of Smuggling of Goods and Currency: Foundations and Manifestations", PhD Thesis in Criminal Law and Criminology, Shahid Beheshti University. (In Persian)
- Ejtehad, Seyed Abdolmajid (2021), "Series of Meetings on Drafting the Comprehensive Document of Strategic Principles of Criminal Policy of the Islamic Republic of Iran – Report of the Fourteenth Meeting of the Criminalization Working Group and the Sixteenth Meeting of the Criminal Procedure and Evidence Working Group – Interview with Dr. Seyed Abdolmajid Ejtehad", Judiciary Research Institute, (Unpublished). (In Persian)
- Farid, Mahnaz (2021), "Foundations and Effects of Distinguishing Crime from Administrative Violation: A Comparative Study of the Legal Systems of Iran and France", PhD Thesis in Public Law, Allameh Tabataba'i University. (In Persian)
- Fattah, Ezzat (2002), "What is Crime and What are the Criteria for Criminalization?", Judicial Law Journal, No. 41, pp. 135–160. (In Persian)
- Goli, Reza (2017), "Customs Violations and Disputes", 1st Edition, Tehran, University Path. (In Persian)
- Gorji Azandariani, Ali Akbar and Farzin Ghahramanzadeh Nimgozi (2015), "Examining the Position of the Judicial Organization in the Constitution of the Islamic Republic of Iran", Quarterly Journal of Islamic Jurisprudence and Law, No. 10, pp. 97–126. (In Persian)

- Hadavand, Mehdi and Majid Sohrabi (2011), "Legal System for Handling Trade Violations", 1st Edition, Tehran, Jungle. (In Persian)
- Hosseini, Seyed Hossein and Zahra Ahmadi (2016), "Anticompetitive Procedures Crime or Offence? (Explanation of a New Approach in Criminal System of Iran)", Journal of Criminal Law and Criminology Research, No. 8, pp. 109–130. (In Persian)
- International Association of Penal Law (1989), "Resolution of Fourteenth International Congress of Penal Law".
- Jafari Langroudi, Mohammad Jafar (2009), "Legal Terminology", 22nd Edition, Tehran, Ganj-e Danesh. (In Persian)
- Jamshidi, Alireza et al. (2022), "From decriminalization to infringementism (comparative study)", Quarterly Journal of Judicial Law Perspectives, No. 97, pp. 107–127. doi: 10.22034/jlvi.2023.703707. (In Persian)
- Khalili Paji, Aref and Amin Ahmadi (2023), "Investigating differential proceedings in goods and currency smuggling crimes", Judicial Law Journal, No. 123, pp. 119–140. doi: 10.22106/jlj.2023.550617.4743. (In Persian)
- Mahmoudi, Abdullah et al. (2024), "The Effect of Anti-Money Laundering Law on the Origin of Crime Detection and Preventing Economic Crimes in Iran", Criminal Law Research Journal, No. 28, pp. 119–132. doi: 10.22124/jol.2023.25133.2396. (In Persian)
- Mohseni, Morteza (2003), "General Criminal Law Course", Vol. 2, 2nd Edition, Tehran, Ganj-e Danesh. (In Persian)
- Najafi Abrand Abadi, Ali Hossein (2000), "Lectures on Criminal Policy", Shahid Beheshti University. (In Persian)
- Najafi Abrand Abadi, Ali Hossein (2016), "Criminal Policy: From Models to Movements", pp. 45–65 in: Delmas-Marty, Mireille, Major Systems of Criminal Policy, Translated by Ali Hossein Najafi Ebrahimabadi, 3rd Edition, Tehran, Mizan. (In Persian)
- Omran, Salman (Undated), "Argumentative Opinions of the Guardian Council in Reviewing the Bill on Handling Traffic Violations," (In Persian) Available at: <http://nazarat.shorarc.ir/Forms/frmShenasname.aspx?id=d26FNrz/pMQ=&TN=17tLyhyOobj0SooAFUE3m68PnpG7MruN&MN=iEdIAIjhO/5bUcLDC1vJ3lqVG4X534d7tkL6uzEE0vk=>.
- Pakneiat, Mostafa (2019), "Differentiation of Criminal Policy in the Law on Combating Smuggling of Goods and Currency: Manifestations and Challenges" in: Najafi Abrand Abadi, Ali Hossein (Supervisor), Encyclopedia of Criminal Sciences: Book Four of Empirical Criminal Sciences, 1st Edition, Tehran, Mizan. (In Persian)
- Pradel, Jean (2009), "History of Criminal Thought", Translated by Ali Hossein Najafi Abrand Abadi, 4th Edition, Tehran, Samt. (In Persian)
- Ramezani, Ahmad (2019), "Governmental Discretionary Punishments" in: Niazpour, Amir Hassan (Supervisor), Encyclopedia of Economic Criminal Sciences, 2nd Edition, Tehran, Mizan, pp. 197–207. (In Persian)
- Rostami Ghazani, Omid (2021), "Rules Governing the Multiplicity of Offence of Smuggling of Goods and Currency", Biannual Journal of Islamic Law Research, No. 2, pp. 445–470. doi: 10.30497/law.2022.242487.3179. (In Persian)
- Rostami Ghazani, Omid (2023), Smuggling of Goods and Currency, 1st Edition, Tehran, Mizan. (In Persian)
- Rostami Ghazani, Omid (2024), "Differential Criminal Procedure for the Crime of Smuggling Goods and Currency", 2nd Edition, Tehran, Mizan. (In Persian)
- Rostami Ghazani, Omid and Mohsen Rahmani Fard (2022), "Differential Criminal Policy Against Organized Smuggling of Goods & Currency", Judicial Law Journal, No. 120, pp. 139–161. doi: 10.22106/jlj.2022.541265.4488. (In Persian)
- Sadeghi, Valiollah (2020), "The Possibility of Developing Non-Criminal Sanctions in Iran's Legal System: Obstacles and Solutions", 1st Edition, Tehran, Judiciary Research Institute – Judiciary Publications Center. (In Persian)

- Saki, Mohammad Reza (2002), "A Critique of the Bill on Combating Smuggling of Goods, Currency, Rial, and Securities", Quarterly Journal of Legal Perspectives, No. 27, pp. 31–50. (In Persian)
- Seif, Allahmorad (2008), "Smuggling of Goods in Iran", 1st Edition, Tehran, Parliamentary Research Center. (In Persian)
- Shahab Tali, Ali (2022), "The Position of the Governmental Discretionary Punishments Organization in Handling Cases of Smuggling Goods and Currency in Light of the Principle of Separation of Powers", Quarterly Journal of Hidden Economy, No. 29, pp. 75–105. (In Persian)
- Souri, Fereydoun (1980), "Customs Smuggling and Its Relationship with Crime", Master's Thesis in Criminal Law and Criminology, Shahid Beheshti University. (In Persian)
- Zeynali, Amirhamzeh and Ali Ahmadi (2004), "Governmental Discretionary Punishments Organization: From Dejudicialization to Depenalization and Observance of the Rights of the Accused and Victims", Judicial Law Journal, Nos. 48–49, pp. 227–248. (In Persian)

استناد به این مقاله:

رستمی غازانی، امید. (۱۴۰۴)، «تفکیک «جرم» و «تخلف» در بزه قاچاق کالا و ارز: مبانی، ضوابط و آثار»، پژوهشنامه حقوق کیفری، دوره ۱۶، پیاپی ۳۱، صص. ۵۳–۶۷
DOI: 10.22124/jol.2025.27890.2489

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

